

MODELARI

El poder dels principis

ISIDRE GRAU

Molts lectors me n'han parlat –i jo n'he parlat anteriorment en aquest espai– de la grapa de les primeres línies de *L'ombra de l'eunuc* (1996), la darrera novel·la de Jaume Cabré. Comença: "Al cap de molt de temps de tot, assegut davant els ulls negres i la pell perfecta de la Júlia, em vaig preguntar en quin moment exacte se m'havia començat a esquerdar la vida". Si ens aturem aquí –sense saber absolutament res més de l'argument–, pel cap baix podem deduir o intuir algunes dades: 1) ens parla algú que ha viscut moltes peripècies, 2) no sabem si és home o dona, però intuïm que és home per la manera de referir-se a la Júlia, 3) "assegut davant" suggereix més una relació dialèctica que amatòria, 4) el narrador es disposa a l'anàlisi retrospectiva, 5) a priori, el seu balanç vital és pessimista... Déu n'hi do, per tres ratlles.

Però el més important és que són tres ratlles amb el poder d'encabir tot l'argument i suggerir un sentit prou estimulant per continuar llegint i aclarir quan i per què se li va esquerdar la vida, al protagonista. I què hi pinta la Júlia. D'això se'n diu agafar el lector pel coll i fidelitzar-lo al llibre. D'això també se'n pot dir astúcia narrativa per posar l'accent allà on cal per guiar aquest lector a la recerca de mons de préstec. I d'astúcia,

no n'hi falta a Cabré, novel·lista dels que no descausen fins que enxampen la forma més adequada (i potent) per explicar la història que potser els ronda des de fa anys.

És clar que la capacitat anticipatòria i condensadora no es limita a l'inici, sinó que és una facultat per anar administrant durant tot el relat, quan l'autor sospita que no li anirà malament un llaç corredís per lligar l'atenció del lector. Però l'estratagema és especialment útil en els finals i principis d'etapa. Així ho confirma Cabré amb l'inici del *Segon moviment*, quan fa dir al narrador: "Llavors va ser quan va venir la crisi. Va ser massa gros.

És clar que, un cop estàs instal·lat en un trampolí, cada salt més potent que fas es diferencia molt poc de l'anterior". I així, sempre que ho creu convenient.

Aquesta habilitat de Cabré per lligar el sac abans de collir

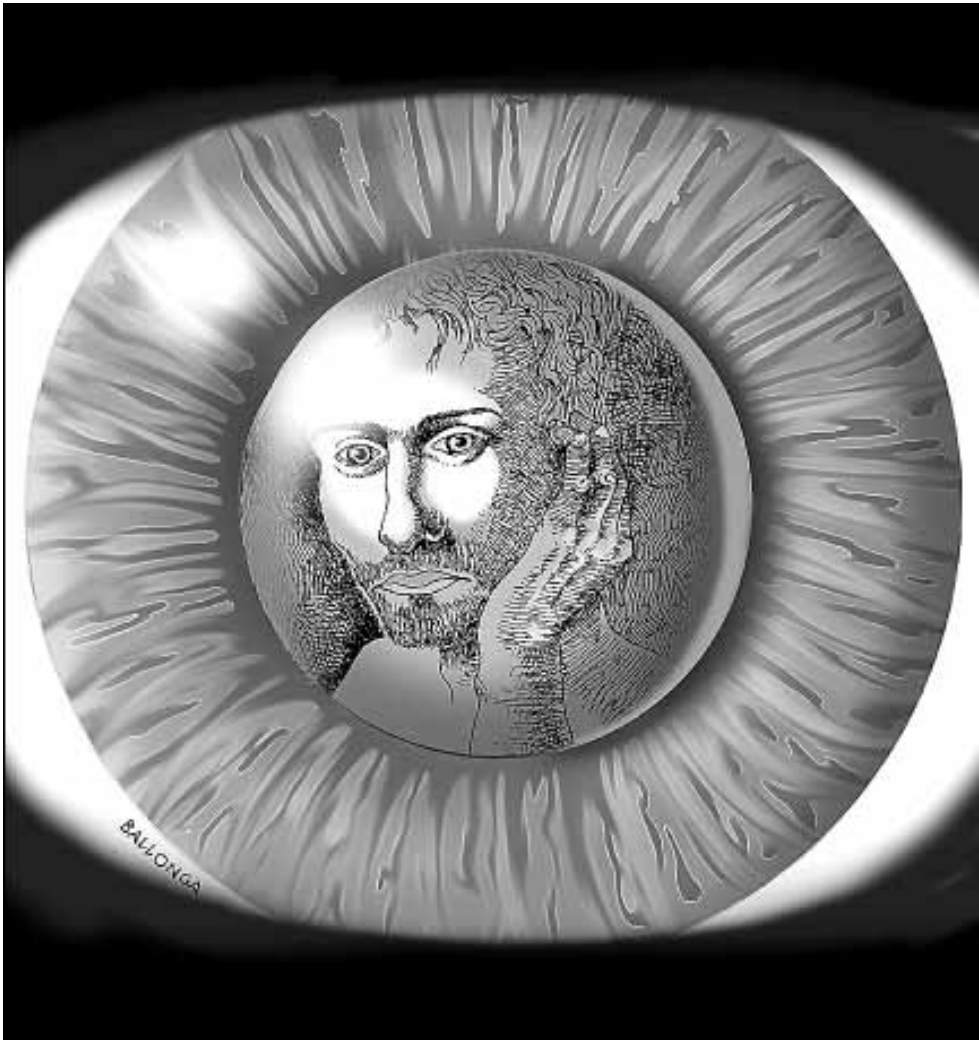
el gra, no li és un invent de darrera hora. A *El mirall i l'ombra* (1980), ens convida a entrar-hi amb una frase eloqüent: "Mal m'està de dir-ho però de don Joan podria contar-ne de l'alçada d'un campanar". *La tanyina* (1984) dispara amb un

breu introït encapçalat amb: "L'execució havia d'acomplir-se al moment just de sortir el sol. L'home havia passat tota la nit vetllant, assegut al catre, el cap cot, el pensament immers en profunditats inabastables". Al relat *Luvowski o la*

desraó, del *Llibre de preludis* (1985), hi ensopeguem una disquisició motivadora: "Un balneari és l'únic lloc on poden trobar-se amb naturalitat un estudiant de vampir i una novícia que recupera la salut trencada pel rigor del convent.

Poden, fins i tot, lligar-hi una amistat franca a partir de converses banals. I poden, tanmateix, esdevenir-s'hi fets extraordinaris". I don Rafel Massó ens és presentat a *Senyoria* en ple exercici de la seva passió medul·lar: "Va somriure. Feia dos anys llargs que no somreia. Sa senyoria va somriure, l'ull esquerre tapat amb la mà i el dret encastat al telescopi". Tal com es pot deduir de tantes frases fora de context, però que aspiren a crear-ne, l'autor fa una decidida aposta per la contundència i per allò que és essencial en l'art de narrar: anar acumulant informacions l'una darrere l'altra que vagin definint un univers concret i deixar-lo pintat en la ment del lector.

El recurs d'anar fabricant llaços i nusos de tant en tant serveix per atrapar els sentits indispensables, davant de tant desplegament de paraules. Però aquesta mena de giragonses només són possibles quan l'autor té les coses clares. I les diu.

JORDI BALLONGA

PARLEM-NE

Cartes a Jesús Royo (2) Ressentiment i trampes

JOAN SOLÀ

Et queixes que fins ara no havia volgut publicar-te el llibre cap de les "més de cinquanta editorials de Barcelona" a les quals el vas enviar. Jo tampoc no te l'hauria publicat. Perquè promets i demanes "arguments" i diàleg però el llibre està farcit de ressentiment i de trampes; i de veritats com una casa, sí, també; però jo, d'un llibre, demano alguna cosa més que veritats crues, embolcallades d'interpretacions intolerables. Sobretot en una qüestió tan sensible i enverinada. Fas brometes fàcils, massa fàcils per a un escriptor, contra tot i tothom: des del president de la

Generalitat fins al Pi de les Tres Branques. O fins al discurs de Guimerà a l'Ateneu Barcelonès, que falseges *totalment*, malgrat que exigeixes "de conèixer la realitat tal com és, la història tal com va passar".

Reclames per a les dues llengües "una pràctica social de respecte i cortesia" i denúncies que "el català és imposat tant sí com no, per nosos". Enganyes malèvolament el lector, perquè tu vius obsedit i encegat per quatre detalls com ara les maquinetes del metro, que "sempre parlen en català". Aquestes maquinetes potser sí, però la societat no: absolutament tots els catala-

noparlants canviem automàticament, robòticament, malauradament, de llengua davant el més petit símptoma de no catalanitat en l'interlocutor, i sovint sense ni això. ¿De quin percentatge de castellanoparlants pots dir la inversa? És igual, tu a la teva: insisteixes contracorrent que "en els encontres heterolingüístics [...] el català és la llengua més probable". Totes les enquestes i sobretot la realitat diuen aclaparadorament, dramàticament el contrari.

"Si tota l'escola és en català, els nens catalanoparlants estan tenint amb el castellà un contacte esporàdic i tangencial. Ja comencen a sortir pro-

mocions de nois amb un castellà que treu foc [...] i es començarà a notar una fluïxa preparació en llengua castellana". Això, dit pel catedràtic de català que ets tu, és simplement cínic. Avui no hi ha a Catalunya absolutament (matiso: pràcticament) ningú, de quaranta anys en avall, que parli ni escrigui més bé el català que el castellà, i es pot dir el contrari de gairebé tothom: tu mateix delates un solecisme en un text català que reprodueixes, i jo he marcat una bona corrua de barbarismes i solecismes en el teu llibre, tu que ets una autoritat màxima en la matèria ("No es pot estimar una llengua i odiar una altra", "En les cartes al director es pot tirar mà del refranyer", "El tema de la llengua [...] fa aixecar ampolles"). Una cosa ben diferent és que el contacte lingüístic arribi també a esquitxar algun cop el castellà, la llengua que deu ser més sagrada per a molts, la llengua, diguem-ho clar, que es dona per suposada, per exigible i per intocable, men-

tre el català de tothom és cada cop més una barreja vergonyosa, al carrer i als mitjans de comunicació.

Amb tota la barra engaltes que "actualment la llengua més útil és el català, perquè és la llengua del progrés social, la llengua del poder". Vés a la SEAT, al Círculo de Economia, als grans rotatius, als llibres de comptabilitat de gairebé totes les empreses, als aeroports, al *palau de justícia* (i ara no miris cap a un altre costat), al cine, vés fins i tot a can Barça. Ni ara ni mai un castellanoparlant monolingüe ha tingut cap problema notable per viure i treballar a Catalunya (suposo que em concediràs alguna rara excepció com TV3). És ben al revés: és exclusivament en català que no s'hi pot viure, ni tan sols avui. Repeteixo: el fet que el castellà ho envaeixi tot és indiscutible; i per tant només es posa en qüestió que el català pugui guanyar un centímetre. Contradiu escandalosament les teves afirmacions, transcrites a la meua primera carta.